

Т. В. Волошанівська, доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0002-1060-5412

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ У СПРАВАХ ДІТЕЙ

В статті досліджено адміністративно – правові аспекти діяльності служби у справах дітей. Служби у справах дітей є важливими державними установами, відповідальними за захист прав та інтересів дітей в Україні, діяльність яких варіюється від забезпечення добробуту дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах, до запобігання дитячій бездоглядності та захисту від насильства та експлуатації. Служба діє в рамках адміністративно-правових норм, які визначають її повноваження, обов'язки та порядок роботи. Адміністративно-правові аспекти включають загальні положення законодавства та спеціальні положення щодо захисту прав дітей. Адміністративно-правові аспекти діяльності служб у справах дітей зумовлені кількома важливими факторами: по-перше, в Україні зростає кількість дітей, які потребують захисту через сирітство, домашнє насильство та інші порушення прав. Така ситуація вимагає швидкого реагування служб, що можливо лише за наявності чіткої та ефективною правовою бази. По-друге, міжнародні зобов'язання України, зокрема за Конвенцією ООН про права дитини, сприяли вдосконаленню національного законодавства у сфері захисту дітей, де адміністративно-правові норми відіграють центральну роль. По-третє, адміністративні реформи, такі як децентралізація, створюють нові виклики для служб у справах дітей. У цьому контексті важливо адаптувати правові механізми до потреб місцевих громад, зберігаючи при цьому єдині стандарти захисту прав дітей. Важливість цього питання також підкреслюється необхідністю налагодження співпраці між службами у справах дітей та іншими органами влади і неурядовими організаціями.

Зроблено висновок, що адміністративно-правові аспекти є ключовими для ефективної реалізації роботи органів і служб у справах дітей. Вони включають як загальні принципи адміністративного права, так і конкретні норми, спрямовані на захист прав дітей. Правове регулювання є фундаментальним для виконання органами і службами у справах дітей своїх завдань. Водночас недоліки, виявлені в законодавстві та на практиці, вказують на необхідність подальшого вдосконалення нормативно-правової бази. Розуміння цих питань стає ще більш важливим у контексті сучасних викликів, таких як зростання кількості дітей у складних життєвих обставинах та вплив міжнародних стандартів. Таким чином, адміністративні та законодавчі аспекти складають основу гарантій прав дитини в Україні. Подальші дослідження та практична робота в цій сфері сприятимуть створенню міцної системи захисту, яка зможе задовольнити потреби суспільства та гарантувати безпечне майбутнє молодому поколінню.

Ключові слова: адміністративна діяльність, Національна поліція, служба у справах дітей, захист дітей

T. V. Voloshanivska. Administrative and legal aspects of service activities in children's affairs

The article examines the administrative and legal aspects of the service for children. Children's services are important state institutions responsible for protecting the rights and interests of children in Ukraine, whose activities range from ensuring the well-being of children who find themselves in difficult life circumstances to preventing child neglect and protection from violence and exploitation. The service operates within the framework of administrative and legal norms that determine its powers, duties and work order. Administrative and legal aspects include general provisions of legislation and special provisions on the protection of children's rights

The administrative and legal aspects of the activities of children's services are determined by several important factors: firstly, the number of children in need of protection due to orphanhood, domestic violence and other violations of rights is increasing in Ukraine. Such a situation requires a quick response of the services, which is possible only in the presence of a clear and effective legal framework. Secondly, Ukraine's international obligations, in particular under the UN Convention on the Rights of the Child, contributed to the improvement of national legislation in the field of child protection, where administrative and legal norms play a central role. Third, administrative reforms such as decentralization create new challenges for children's services. In this context, it is important to adapt legal mechanisms to the needs of local communities, while maintaining uniform standards for the protection of children's rights. The importance of this issue is also emphasized by the need to establish cooperation between services for children and other authorities and non-governmental organizations.

It was concluded that administrative and legal aspects are key for the effective implementation of the work of bodies and services for children. They include both general principles of administrative law and specific norms aimed at protecting children's rights. Legal regulation is fundamental for children's agencies and services to fulfill their tasks. At the same time, the shortcomings identified in the legislation and in practice indicate the need for further improvement of the legal framework. Understanding these issues becomes even more important in the context of contemporary challenges, such as the growing number of children in difficult life circumstances and the impact of international standards. Thus, administrative and legislative aspects form the basis

of guarantees of children's rights in Ukraine. Further research and practical work in this area will contribute to the creation of a strong protection system that can meet the needs of society and guarantee a safe future for the younger generation.

Key words: *administrative activity, National Police, service for children, child protection*

Вступ. Служби у справах дітей є важливими державними установами, відповідальними за захист прав та інтересів дітей в Україні, діяльність яких варіюється від забезпечення добробуту дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах, до запобігання дитячій бездоглядності та захисту від насильства та експлуатації. Служба діє в рамках адміністративно-правових норм, які визначають її повноваження, обов'язки та порядок роботи. Адміністративно-правові аспекти включають загальні положення законодавства та спеціальні положення щодо захисту прав дітей. Аналіз цих аспектів може допомогти зрозуміти правову основу діяльності служби, а також виявити можливі недоліки в законодавстві та практиці. Такий аналіз необхідний для вдосконалення правових механізмів, які забезпечують ефективність роботи служб у справах дітей. Крім того, дослідження сприятиме підвищенню правової обізнаності працівників служб та інших суб'єктів, залучених до процесу захисту прав дітей. У сучасному суспільстві, де захист дітей є пріоритетним, увага до адміністративно-правових аспектів діяльності служб є особливо важливою для зміцнення верховенства права та забезпечення гармонійного розвитку підростаючого покоління.

Мета і завдання статті полягає в тому щоб на основі чинного законодавства здійснити аналіз адміністративно-правових аспектів діяльності служби у справах дітей, визначити найбільш проблемні питання та запропонувати шляхи їх усунення.

Огляд останніх досліджень. Вище вказаному питанню увагу приділяли такі науковці, як В. Авер'янов, О. Бандурка, Ю. Баулін, Ю. Барабаш, Ю. Бисага, Ю. Битяк, В. Борденюк, А. Васильєв, В. Галуцько, І. Голосніченко, С. Гончарук, Є. Додін, А. Дубінський, С. Дністрянський, А. Закалюк, О. Зайчук, Є. Зозуля, В. Зуй, Р. Калюжний, Б. Кістяківський, Л. Кельман, Л. Коваль, А. Комзюк, В. Колпаков, Т. Коломоєць, О. Копиленко, М. Коржанський, М. Корнієнко, В. Котюк, В. Курило, В. Лихолоб, Д. Лук'янов, Н. Матузов, Р. Матяшовська, М. Міхєєнко, О. Омельчук, Н. Оніщенко, Н. Ортинська, О. Негодченко, О. Остапенко, Н. Оніщенко, Ю. Панейко, В. Петков, В. Погорілко, А. Сухарева, П. Рабінович, В. Репецький, А. Селіванов, М. Хавронюк, О. Ярмиш, Л. Ярмол та інші.

Але, у своїй більшості вони увагу звертали на загальні положення адміністративного права, або аналізувати більш загальні, суміжні чи спеціальні виклики, що потребує додатково вивчення.

Наукова новизна дослідження. Адміністративно-правові аспекти діяльності служб у справах дітей зумовлені кількома важливими факторами: по-перше, в Україні зростає кількість дітей, які потребують захисту через сирітство, домашнє насильство та інші порушення прав. Така ситуація вимагає швидкого реагування служб, що можливо лише за наявності чіткої та ефективної правової бази. По-друге, міжнародні зобов'язання України, зокрема за Конвенцією ООН про права дитини, сприяли вдосконаленню національного законодавства у сфері захисту дітей, де адміністративно-правові норми відіграють центральну роль. По-третє, адміністративні реформи, такі як децентралізація, створюють нові виклики для служб у справах дітей. У цьому контексті важливо адаптувати правові механізми до потреб місцевих громад, зберігаючи при цьому єдині стандарти захисту прав дітей. Важливість цього питання також підкреслюється необхідністю налагодження співпраці між службами у справах дітей та іншими органами влади і неурядовими організаціями. Аналіз адміністративно-правових аспектів дозволить виявити слабкі місця у цій взаємодії та сформулювати рекомендації щодо їх усунення. Таким чином, це дослідження є важливим кроком на шляху до забезпечення належного захисту прав дітей у сучасних реаліях.

Так, Конвенція про права дитини закріпила, що всі держави-учасниці поважають і забезпечують всі права, передбачені цією Конвенцією, за кожною дитиною, яка перебуває в межах їх юрисдикції, без будь-якої дискримінації незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я і народження дитини, її батьків чи законних опікунів або яких-небудь інших обставин. В усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Держави-учасниці зобов'язуються забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом, і з цією метою вживають всіх відповідних законодавчих і адміністративних заходів. Держави-учасниці забезпечують, щоб установи, служби і органи, відповідальні за піклування про дітей або їх захист, відповідали нормам, встановленим компетентними органами, зокрема, в галузі безпеки й охорони здоров'я та з точки зору численності і придатності їх персоналу, а також компетентного нагляду [1]. Аналогічні постулати закріплюються і в Європейській конвенції про здійснення прав дітей, де зазначено, що у найвищих інтересах дітей – підтримка їхніх прав, надання дітям процесуальних прав та сприяння здійсненню ними цих прав шляхом забезпечення становища, при якому діти особисто або через інших осіб чи органи поінформовані та допущені до участі в розгляді судовим органом справ, що

їх стосуються. Кожна Держава під час підписання або передачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або документа про ратифікацію, прийняття, затвердження чи приєднання в заяві на ім'я Генерального секретаря Ради Європи визначає щонайменше три категорії сімейних справ, які розглядаються судовим органом і до яких повинна застосовуватися ця Конвенція [2]. Україна на шляху до ЄС переймаючи міжнародні основи та їх досвід розробила ряд нормативних документів направлених на охорону дитинства в Україні. Як зазначає проф. М. Корнієнко запозичення досвіду розвинутих країн, насамперед держав Європи, має певні проблемні аспекти, пов'язані з різним законодавчим регулюванням відповідних суспільних відносин. Також, науковцем наголошено, що сучасний передовий міжнародний досвід запобігання особливо насильницькій злочинності щодо дітей має враховуватися державними органами України при розробці й практичній реалізації стратегій протидії такій злочинності в нашій державі. Аналіз зарубіжного досвіду в цій сфері вказує як на проблеми, з якими стикаються зарубіжні правоохоронці, так і на окремі заходи, які можна запровадити в національну правову систему [3].

Так, Закон України «Про охорону дитинства» визначив це як стратегічний загальнонаціональний пріоритет, що має важливе значення для забезпечення національної безпеки України, ефективності внутрішньої політики держави, і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, всебічний розвиток та виховання в сімейному оточенні встановлює основні засади державної політики у цій сфері, що ґрунтуються на забезпеченні найкращих інтересів дитини [4]. Іншим законодавчим актом визначено, що здійснення соціального захисту дітей і профілактики серед них правопорушень покладатиметься в межах визначеної компетенції на: центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері сім'ї та дітей, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері сім'ї та дітей, орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері сім'ї та дітей, відповідні структурні підрозділи обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських і районних у містах рад; уповноважені підрозділи органів Національної поліції; приймальники-розподільники для дітей органів Національної поліції; школи соціальної реабілітації та професійні училища соціальної реабілітації органів освіти; центри медико-соціальної реабілітації дітей закладів охорони здоров'я; спеціальні виховні установи Державної кримінально-виконавчої служби України; притулки для дітей; центри соціально-психологічної реабілітації дітей; соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) [5]. Тобто, здійснення соціального захисту дітей і профілактики серед них покладено на велику кількість відокремлених структур, однак провідне місце серед них посідають органи Національної поліції, які зобов'язані: проводити роботу щодо запобігання правопорушенням дітей; виявляти, припиняти та розкривати кримінальні правопорушення, вчинені дітьми, вживати з цією метою оперативно-розшукових і профілактичних заходів, передбачених чинним законодавством; розглядати у межах своєї компетенції заяви і повідомлення про правопорушення, вчинені дітьми; виявляти причини та умови, що сприяють вчиненню правопорушень дітьми, вживати в межах своєї компетенції заходів до їх усунення; брати участь у правовому вихованні дітей; розшукувати дітей, що зникли, дітей, які залишили сім'ю, навчально-виховні заклади (бродяжать) та спеціальні установи для дітей; виявляти батьків або осіб, що їх замінюють, які ухиляються від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо створення належних умов для життя, навчання та виховання дітей; вести облік правопорушників, що не досягли 18 років, у тому числі звільнених з спеціальних виховних установ, з метою проведення профілактичної роботи, інформувати відповідні служби у справах дітей стосовно цих дітей тощо. Слід зазначити, що чітко не розроблено на сьогодні механізму щодо роботи приймальників-розподільників для дітей, що викликає певні труднощі із його роботою та потребує певного удосконалення.

Таким чином, адміністративно-правові аспекти є ключовими для ефективної реалізації роботи органів і служб у справах дітей. Вони включають як загальні принципи адміністративного права, так і конкретні норми, спрямовані на захист прав дітей. Правове регулювання є фундаментальним для виконання органами і службами у справах дітей своїх завдань. Водночас недоліки, виявлені в законодавстві та на практиці, вказують на необхідність подальшого вдосконалення нормативно-правової бази. Розуміння цих питань стає ще більш важливим у контексті сучасних викликів, таких як зростання кількості дітей у складних життєвих обставинах та вплив міжнародних стандартів. Таким чином, адміністративні та законодавчі аспекти складають основу гарантій прав дитини в Україні. Подальші дослідження та практична робота в цій сфері сприятимуть створенню міцної системи захисту, яка зможе задовольнити потреби суспільства та гарантувати безпечне майбутнє молодому поколінню.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
2. Європейська конвенція про здійснення прав дітей. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_135#Text
3. Корнієнко М.В. Деякі аспекти використання міжнародного досвіду під час розслідування насильницьких злочинів щодо дітей. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Випуск 1(30). С. 88–92.
4. Про охорону дитинства. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
5. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text>